

**HET MIDDEN WEER
CENTRAAL**

**ACHT OPLOSSINGEN
VOOR VERBETERING
VAN HET PERSPECTIEF
VAN DE NEDERLANDSE
MIDDENGROEP**

**Zekerder
de toekomst
tegemeet**

**Weer mee-
denken en
meedoen**

**Gewaardeerd
en erkend
worden**

Voorwoord

Eind augustus ontmoetten ongeveer dertig Nederlanders elkaar in het midden van het land. Gepensioneerd of net tweeëntwintig. Vijf studies afgerond of vanaf hun vijftiende gewerkt. Twintig van hen vormen de Nationale DenkTank 2020, de anderen zijn expertdeelnemers die uit alle hoeken van Nederland zijn aangesloten om hun ervaringen als deel van de middengroep te delen. Een expertdeelnemer zette meteen vanaf het begin de toon: 'We hebben het in Nederland op zich nog goed voor elkaar, maar ik ben bang dat het de komende jaren anders wordt.'

Het werd ons al snel duidelijk dat dé middengroep niet bestaat. De variatie in mensen die we de afgelopen vier maanden gesproken hebben, is mogelijk nog groter dan het aantal definities dat we hadden kunnen bedenken. Een gemeene deler is het gevoel dat het steeds lastiger zal zijn om met 'gewoon' hard werken een toekomst veilig te stellen. 'Ik maak mij zorgen dat het na de coronacrisis moeilijker wordt. Ik hou mijn hart vast voor al die gezinnen met werkloze vaders en moeders,' aldus een zorgmedewerker.

Als DenkTankers staan wij zelf soms ook ver van die realiteit af. Tijdens ons onderzoek werd het af en toe pijnlijk duidelijk hoe wij met onze universitaire diploma's en de daaruit voortkomende kansen ook deel uitmaken van een samenleving die het midden uit het oog is verloren. Waar wij langzaam gewend raakten om met wetenschappers en wethouders aan tafel te zitten, vertelde een expertdeelnemer juist: 'De politiek en ik, dat is is meestal geen goede combinatie. Ik ben veel te direct, wij praten op een andere manier. Ik moet ook mijn gezin draaiende houden. Maar jullie zijn lekker jong en kunnen mensen nog wakker schudden!'

Alleen als de middengroep weer in ere wordt hersteld, kan Nederland met vertrouwen de toekomst tegemoet. Onze hoop en verwachting is dat dit rapport en onze oplossingen hieraan kunnen bijdragen.

De Nationale DenkTank 2020

Stichting de Nationale DenkTank wil met concrete oplossingen maatschappelijke impact realiseren. Dit doet zij door jaarlijks twintig jonge academici met verschillende achtergronden samen te brengen en te laten werken aan een maatschappelijk vraagstuk. Dit jaar is er gekeken naar het perspectief van de middengroep in Nederland. Daarbij is nauw samengewerkt met zes themapartners: het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Rabobank, APG en de Gemeente Amsterdam. Door bruggen te slaan tussen de wetenschap, de overheid en het bedrijfsleven wordt het mogelijk om de adviezen en oplossingen die zijn ontwikkeld, daadwerkelijk geïmplementeerd te krijgen. Zo maakt de Nationale DenkTank maatschappelijke impact.

De Nationale DenkTank is onafhankelijk in het beantwoorden van de onderzoeksvraag.

**De Nationale
DenkTank 2020**

Twintig jonge academici stortten zich vier maanden lang op de problemen van de middengroep in Nederland en presenteren nu acht impactvolle oplossingen.

Voorwoord*binnenkant omslag***Aanleiding en
onderzoeksvraag***pagina 8***Visie***pagina 14***Thema's en leeswijzer***pagina 20***Analyse***pagina 24***1****Verzeker zzp**

Verzeker zzp is een beleidsvoorstel met het doel een inkomensgarantie voor zzp'ers te organiseren in het geval van tijdelijke werkloosheid.

*pagina 34***2****FIKA**

Een tool die waardering vanuit de werkgever aan de thuiswerker waarborgt door pauzes te stimuleren met herinneringen en credits voor een koffiepauze bij lokale horeca.

*pagina 38***3****De Niet Woning-
corporatie**

Een stichting die coöperatieve woonstructuren gebruikt om betaalbare woningen in het middensegment te realiseren.

*pagina 42***4****MomentCheck**

MomentCheck is de digitale tool die je structureel ondersteunt met het maken van financieel bewuste keuzes tijdens belangrijke levensmomenten.

*pagina 46***5****De Nieuwe Polder**

De Nieuwe Polder dicht de kloof tussen burgers en bestuurders door het raam tussen beleidsmakers en de samenleving op diverse manieren open te houden.

*pagina 50***6****MBO Talent Track**

De MBO Talent Track biedt een talentontwikkelingsprogramma aan dat mbo-studenten skills, een netwerk en zelfvertrouwen geeft om goed voorbereid de arbeidsmarkt te betreden.

*pagina 54***7****Zie je mij?**

Zie je mij? is een documentaire, ondersteund met een campagne, met als doel het aanzien van essentiële beroepen te verhogen.

*pagina 58***8****ZelfstandigBerekend**

Dé financiële rekentool voor startende zzp'ers die een eerlijk uurtarief berekent, overzicht schept in wat je moet regelen en adviseert hoeveel je daarvoor moet reserveren.

*pagina 62***Aanvullende informatie***pagina 66***Deelnemers***pagina 70***Bronvermelding***pagina 72***Partners
Nationale DenkTank***pagina 76***Dankwoord***binnenkant omslag*

Zomerschool

De deelnemers
ontmoeten

elkaar in augustus
tijdens een twee-
weeks programma
met trainingen,
experts en
brainstormsessies.

AANLEIDING EN ONDERZOEKSVRAAG

De Nederlandse middengroep vormt de ruggengraat van de samenleving. Daar lijkt weinig twijfel over te bestaan in het publieke debat. Tegelijkertijd zien we dat juist deze groep de laatste jaren steeds meer onder druk is komen te staan. De aandacht gaat begrijpelijkerwijs echter vooral uit naar de mensen die helemaal onderaan staan. Daardoor zijn er nog opvallend weinig concrete oplossingen voor de middengroep als geheel. En dus doken wij van augustus tot december 2020 in de volgende vraag:

Hoe versterken we welzijn, welvaart en regie voor middengroepen in stad en regio, nu en later?

Om deze vraag te beantwoorden hebben we naar vier brede subthema's gekeken:

1. De positie van de middengroep op de arbeidsmarkt. Daar zien we een toename van onzekere arbeidsverhoudingen en een veranderende arbeidsmarkt die om steeds weer nieuwe vaardigheden vraagt. Met name de middengroep heeft hier last van.
2. De welvaart en leefomgeving in brede zin. Veel mensen uit de middengroep hebben steeds meer moeite met het vinden van een geschikte woning, dicht bij hun werk, betaalbaar en met voldoende ruimte.
3. De financiële positie van de middengroep. Door een veelheid aan factoren is deze verslechterd. Dat maakt hen financieel kwetsbaar.
4. Het maatschappelijk onbehagen. Onder een deel van de middengroep heerst het gevoel dat het de verkeerde kant opgaat met Nederland. Als burgers voelen zij zich niet meer thuis in eigen land en verliezen ze de grip op wat er allemaal gebeurt.

Met twintig deelnemers van de Nederlandse DenkTank 2020 hebben we gedurende vier maanden fulltime analyses uitgevoerd om de problematiek gedegen in kaart te brengen en

Tegelijkertijd zien we dat juist deze groep de laatste jaren steeds meer onder druk is komen te staan

innovatieve oplossingen te verzinnen voor de meest nijpende knelpunten. Tijdens de gehele periode werden we continu bijgestaan door een groep van elf expertdeelnemers die een afspiegeling van de Nederlandse middengroep vormen. Wij geloven dat we een aantal oplossingen hebben die de middengroep in Nederland echt vooruit kunnen helpen, in samenwerking met overheid, wetenschap en bedrijfsleven.

1
De financiële situatie van de middengroep is de laatste jaren verslechterd, terwijl de Nederlandse economie gegroeid is

2
Middengroepen kunnen niet voldoen aan de verwachting van het systeem

3
Er is onvoldoende beleid gericht op de middengroep

4
Mensen in de middengroep voelen zich vervreemd van de samenleving

Er bestaat eigenlijk niet één middengroep

Wie zijn die mensen uit de middengroep?

Dat is best moeilijk aan te geven. Eigenlijk bestaat er niet zoiets als dé middengroep. Sterker nog, deze groep kan op heel veel manieren gedefinieerd worden. Als Nationale DenkTank 2020 hebben we ervoor gekozen om drie werk-definities te hanteren. Afhankelijk van welke je aanhoudt, betreft elke definitie ongeveer een kwart tot een derde van de Nederlandse bevolking. Deels overlappen ze elkaar, maar ze bieden zo verschillende perspectieven op de situatie van de middengroep.

- Een bruto huishoudinkomen van €34.500 - €69.000, dat is modaal tot twee keer modaal inkomen. Dit betekent 5,8 miljoen mensen in Nederland, oftewel 34% van onze bevolking (CBS, 2018).
- Beroepsniveau 2 en 3 (ISCO, 2008). Het gaat hierbij om 5,1 miljoen mensen in Nederland, oftewel 30% van de Nederlandse populatie (CBS, 2018). Dit betreft een brede categorie beroepen waarvoor vaak een mbo tot hbo-opleiding vereist is, denk bijvoorbeeld aan chauffeur, politieagent of juridisch secretaresse.
- Een middelbare opleiding: 20% van de Nederlandse bevolking is middelbaar opgeleid (havo/vwo, mbo 2-4), dus 3,5 miljoen mensen (CBS, 2018).

Bruto
huishoudinkomen
€ 34.500 -
€ 69.000

34%
5,8 miljoen

Beroepsniveau
2 en 3

30%
5,1 miljoen

Middelbaar
opgeleid
havo/vwo,
mbo 2-4

20%
3,5 miljoen

Expertforum

Voordat de deelnemers online in gesprek gingen met alle experts, volgden ze samen de algemene presentatie van de analyses in het Hodshon Huis in Haarlem.

VISIE

Het midden weer centraal

Een pleidooi voor de middengroep,
en dus voor heel Nederland

15 december 2020

Geachte volksvertegenwoordigers,

Vanwege de urgentie vallen we maar meteen met de deur in huis: jullie staat een historische opdracht te wachten. Ons land bevindt zich aan de vooravond van een economische crisis. De middengroep¹ – de ruggengraat van onze samenleving – staat op breken. De mensen van wie de meeste inspanning en veerkracht wordt verwacht om het land draaiende te houden, worden nauwelijks nog in staat gesteld hun harde werk te leveren.

Na vier maanden onderzoek concludeert de Nationale Denktank 2020 dat er de afgelopen jaren te weinig is gedaan voor de middengroep en dat hun socio-economische positie is verslechterd. Deze groep profiteert nauwelijks van de groei van de Nederlandse economie. Door het gebrek aan voldoende buffers kan een onverwachte uitgave voor deze groep grote gevolgen hebben. De middengroep heeft het zwaar op de woningmarkt waar de huizenprijzen blijven stijgen, zelfs tijdens de coronacrisis. Baanpolarisatie en toenemende flexibilisering van de arbeidsmarkt brengen baanonzekerheid met zich mee. Ten slotte voelt de middengroep dat de afstand tot de overheid groter is geworden en de gewone burger vaker wordt gewantrouwd. Hierdoor heerst er een onderhuids gevoel van maatschappelijk onbehagen.

¹Dit betreft huishoudens met een bruto inkomen tussen € 34.500 en € 69.000 per jaar.

In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen zal er weer heftig campagne worden gevoerd. Na het verschijnen van de eerste verkiezingsprogramma's is het inmiddels duidelijk dat geen enkele partij schroomt de middengroep aan te spreken om kiezers te winnen. Willen jullie alle beloftes aan de middengroep waarmaken, dan verzoeken wij met klem deze beloftes om te zetten in concrete voorstellen en daarbij echt te staan voor de uitvoering.

Er is nu actie nodig om de positie van de middengroep te verbeteren. De Nationale DenkTank 2020 heeft daarom acht innovatieve oplossingen bedacht die direct impact kunnen maken. Met deze oplossingen zijn we er nog lang niet. Er zijn structurele oplossingen nodig om de positie van de middengroep toekomstbestendig te maken.

1. Een zekere toekomst en de kans om deze te kiezen

Geef de middengroep ademruimte en financieel onderwijs om zelf buffers op te kunnen bouwen

Het is voor de middengroep steeds lastiger om rond te komen en vrijwel onmogelijk om te sparen of een buffer op te bouwen. De overheid verwacht een hoge mate van financiële zelfredzaamheid, terwijl vmbo-leerlingen zich onvoldoende voorbereid voelen om verantwoorde financiële keuzes te maken. Om de hardwerkende Nederlander structureel meer ademruimte te geven, stellen wij voor – conform het advies van het syntheserapport 'Bouwstenen voor een beter belastingstelsel' – de belasting op inkomsten uit arbeid structureel te verlagen en de belasting op vermogen te verhogen.

Maak de woningmarkt weer toegankelijk voor de middengroep

De coronacrisis toont ons meer dan ooit dat het hebben van een passende en betaalbare woning van essentiële waarde is en invloed heeft op alle aspecten van iemands leven. We kampen in Nederland echter met een groot woningtekort dat met name starters en huurders in de middengroep hard raakt. De huidige

wooncrisis laat zien dat de volkshuisvesting niet langer kan worden overgelaten aan de markt. Daarom pleiten wij voor de heroprichting van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu. Op deze manier komt de regie weer te liggen bij de Rijksoverheid die de impasse moet doorbreken door actief bouwlocaties binnen en buiten de stad aan te wijzen voor betaalbare woningen. In betere samenwerking met de andere ministeries moet ervoor worden gezorgd dat de stikstofcrisis geen struikelblok meer is voor de woningbouw. De woningproductie moet flink omhoog om de middengroep kans te laten maken op een passend en betaalbaar huis. Daarnaast moet – om ongelijkheid tussen de koop- en vrije huursector te verkleinen – de prijsopdrijvende hypotheekrenteafrek nog sneller worden afgebouwd en de belastingvrije schenking voor een koopwoning worden afgeschaft.

Investeer in onderwijs dat mensen in staat stelt werkzaam te blijven

De middengroep heeft moeite om de snel veranderende arbeidsmarkt bij te benen. Zo sluit het mbo niet goed aan bij bestaande vacatures en ontstaat er concurrentie tussen mbo'ers en hbo'ers voor dezelfde functies. Deze concurrentie heeft tot gevolg dat er een inflatie plaatsvindt van mbo-diploma's. Dit creëert een nieuwe 'hbo-norm'. Mbo'ers hebben niet het aanzien, de kansen of privileges van hoger opgeleiden. Een duurzame arbeidspositie van de middengroep is daarom onlosmakelijk verbonden met investeringen in het mbo. De coronacrisis onderstreept dit belang omdat de coronamaatregelen het mbo het hardst treffen. De coronacrisis is bovendien juist het moment om een actievere rol te gaan spelen in de werk-naar-werkbegeleiding. Veel geld uit sectorale O&O fondsen blijft onbenut. Bijscholing moet de norm worden, ook op het werk. Vooral personeel in het mkb wordt te weinig ondersteund op het gebied van ontwikkeling. Er moet daarom een persoonlijk ontwikkelbudget komen voor iedere Nederlander. Dit budget kan gekoppeld worden aan kortingen voor banen in sectoren waar tekorten zijn.

Bescherm middenberoepen tegen onzekere arbeidscontracten

Door de coronacrisis is nog duidelijker geworden dat de positie van veel middenberoepen onzeker is. De flexibiliteit van de Nederlandse werknemer blijkt voor de middengroep een grote keerzijde te hebben. Voor de zzp'ers is de nood het hoogst: twee op de vijf zzp'ers zijn niet goed voorbereid op hun pensioen. Ook in de coronacrisis worden zzp'ers extra hard getroffen, terwijl veel werkgevers in staat zijn gesteld het ontslag van vaste medewerkers te voorkomen. De ongelijkheid tussen werkenden met verschillende contractvormen moet worden verminderd door de 'werknemer, tenzij'-benadering van de Commissie Regulering van Werk door te voeren. Daarnaast moeten arbeids- ongeschiktheids- en werkloosheidsverzekeringen onafhankelijker worden van een vast contract. Dit zijn eerste stappen naar een arbeidsmarkt die de rechten van iedere werknemer in Nederland waarborgt, ongeacht het type contract.

2. Waardering voor de kracht van de middengroep

Versterk het maatschappelijk aanzien en de erkenning van middenberoepen

De samenleving kampt met tekorten in sectoren waarvan al jaren het maatschappelijk aanzien afneemt, zoals het vakmanschap of de publieke sector. Nederland klapte voor de hulpverleners tijdens de eerste golf. Tijdens de tweede golf nam de weerstand tegen de coronamaatregelen toe, gevolgd door verhalen in de krant van zowel verbaal als fysiek geweld tegen hulpverleners. Het is tijd om de onderwaardering van maatschappelijk waardevolle beroepen aan te pakken. Werkenden willen erkend worden en op basis van hun ervaring zeggenschap hebben over de gang van zaken op de werkvloer. Het is verontwaardigend dat er nauwelijks verpleegkundigen toetreden tot raden van bestuur of bijvoorbeeld het Outbreak Management Team. Uitingen van waardering zijn bovendien geenszins een vervanging voor menswaardige arbeidsvoorwaarden. Waardering zal vooral moeten blijken uit een samenleving die er middels de juiste financiële compensatie voor zorgt dat een hardwerkende gewoon kan sparen en op redelijke afstand van het werk woont.

3. Betrokkenheid bij samenleving en overheid

Betrek de middengroep weer bij openbaar bestuur

Veel mensen in de middengroep voelen zich niet gehoord door de overheid en in de maatschappij. Dit draagt bij aan het gevoel van onderwaardering. De middengroep wordt onvoldoende in staat gesteld betrokken te zijn. De doorgeschoten verwachtingen van zelfredzaamheid en het wantrouwen jegens burgers, zoals in de toeslagenaffaire, vergroten de afstand tussen overheid en burger. Het is daarom essentieel dat er actief wordt ingezet op het verkleinen van deze afstand en het uitbreiden en verbeteren van inspraakmogelijkheden, vooral op lokaal niveau. Het is aan jullie om besluiten die voortkomen uit burgerinspraak serieus te nemen en de invloed hiervan werkelijkheid te maken. Alleen dan zullen mensen begrijpen waarom ze hun stem moeten laten horen.

En nu: aan de slag!

De Nationale DenkTank 2020 had vier maanden, jullie hebben straks vier jaar. Het wordt tijd om het tij voor de middengroep definitief te keren. We gaan door met onze oplossingen, maar jullie zijn nu aan zet. Wij zijn benieuwd waar de middengroep, en daarmee heel Nederland, over vier jaar staat.

Namens de Nationale DenkTank 2020,
Linde, Salo, Sebastian en Anne

THEMA'S EN LEESWIJZER

De onderzoeksvraag en de resultaten uit de analysefase vormen de basis voor de oplossingen die in dit eindrapport staan. Met elke oplossing wil de Nationale DenkTank 2020 bijdragen aan een beter perspectief voor de Nederlandse middengroep. Alle oplossingen passen binnen de brede sub-thema's waarmee we onze analyses hebben gestructureerd en de drie kernwaarden zoals beschreven in de visie. Voor iedere oplossing zal via de leeswijzer duidelijk worden binnen welk thema en welke kernwaarde deze valt.

Thema

- Weerbaarheid op de arbeidsmarkt
- Wonen en leefomgeving
- Grip op financiën
- Maatschappelijk onbehagen

Kernwaarde uit de visie

- Zekerheid
- Waardering
- Betrokkenheid

Bij alle oplossingen geldt dat het verbeteren van het perspectief van de Nederlandse middengroep alleen kan plaatsvinden als alle betrokken partijen zich hiervoor inzetten. De Nationale DenkTank 2020 richt zich daarom tot het bedrijfsleven, de wetenschap, onderwijsinstellingen, de overheid, vakbonden, opiniemakers, maatschappelijke organisaties en fondsen.

De oplossingen zijn op korte termijn uitvoerbaar en dragen bij aan het verwerkelijken van onze visie. Ze gaan telkens vooraf door een korte inleiding waarin de toekomstige situatie wordt geschetst als deze oplossing is verwezenlijkt.

**De oplossingen
zijn op korte
termijn
uitvoerbaar
en dragen
bij aan het
verwerkelijken
van onze visie**

Expertforum

Vanwege de corona-crisis is 2020 een bijzonder jaar voor de Nationale DenkTank. Dit betekende een primeur voor het Expertforum: het werd een compleet digitale show!

ANALYSE

**'met mij
gaat het goed,
met ons gaat
het slecht'**

De middengroep staat onder druk

Wij voerden ruim 450 gesprekken met middengroepers en experts. Ons volledige analyserapport is te vinden op ndt20.nl/analyse.

In gesprek met deze middengroepers viel het op dat ze over het algemeen tevreden zijn met het eigen leven, maar dat ze kampen met een onbestemd gevoel van onbehagen als het gaat over de toekomst van Nederland: 'met mij gaat het goed, met ons gaat het slecht' (Schnabel, 2018). Hoewel zij de vinger er moeilijk op konden leggen, zagen wij wel degelijk een paar zere plekken die het onbehaaglijke gevoel zouden kunnen verklaren. Bovendien – zo blijkt hieronder – gaat het met de middengroep anno 2020 feitelijk echt slechter dan tien of twintig jaar geleden.

De middengroep staat maatschappelijk aan de zijlijn

Er is sprake van toenemende maatschappelijke isolatie van de middengroep. De positie van de middengroep als maatschappelijke verbinder staat onder druk. Dit is deels te verklaren vanuit historisch perspectief. Nederland is van oudsher een verzuilde samenleving op basis van levensovertuiging. Tegenwoordig vormen groepen zich vaker naar homogene 'leefwerelden' of 'bubbels' van opleidingsniveau, Randstad of regio, en Nederlanders met en zonder migratieachtergrond (Van den Berg, 2018). Door afnemend contact tussen deze bubbels, neemt begrip voor 'de ander buiten de bubbel' af, wat het maatschappelijk onbehagen voedt. Uit onze eigen enquête blijkt dat met name de middengroep te moe is of te veel werkstress ervaart voor sociale activiteiten om 'de ander' te ontmoeten (Survey NDT'20).

Het midden herkent zich steeds minder in een gepolariseerd maatschappelijk debat. De afgelopen jaren worden er steeds meer protesten aangemeld in Nederland over diverse onderwerpen. Hoewel sterke meningen het debat domineren, blijkt uit onze eigen enquête dat 66% van de middengroep zich niet kan identificeren met de huidige protesten en 76% ziet de protesten zelfs als een groot maatschappelijk probleem. Dit onbegrip wordt verergerd door de giftige sfeer die de middengroep ervaart op sociale media; in onze enquête zagen we dat 57% van de mensen uit de middengroep zich zorgen maakt over de meningen die ze op sociale media lezen.

Veel groepen voelen dat ze vooral als 'niet-hoogopgeleid' worden gezien

De maatschappelijke waardering voor de middengroep neemt af. Naast het feit dat er steeds minder onderling begrip is in de bubbels, ervaart de middengroep ook dat de samenleving hun vaardigheden en traditionele beroepsgroepen steeds minder waardeert. Waar het halen van een middelbaar opleidingsniveau vroeger voldoende maatschappelijk aanzien gaf, voelen veel groepen nu dat ze vooral als 'niet-hoogopgeleid' worden gezien (Sandel, 2020).

De middengroep wordt onvoldoende vertegenwoordigd in het openbaar bestuur. Zeker qua opleidingsniveau zitten er maar weinig mensen van de middengroep in de volksvertegenwoordiging. In Nederland is 95% van de Tweede Kamerleden hoogopgeleid (Staatscommissie parlementair stelsel, 2018), terwijl slechts 30% van de totale bevolking hoogopgeleid is (CBS, 2018). Daarbij is het aantal middelbaar opgeleiden onder overheidsambtenaren sinds 2003 met 26% gedaald (CBS, 2020). Ten slotte mist Nederland betekenisvolle en impactvolle participatiemogelijkheden die benut kunnen worden door de middengroep.

De middengroep glipt het werk uit handen

Mensen uit de middengroep kunnen de veranderingen op de Nederlandse arbeidsmarkt maar moeilijk bijbenen. De huidige coronacrisis heeft scherper dan ooit de zwakte van ons arbeidsstelsel voor de middengroep blootgelegd. Met name drie belangrijke trends maken het de mensen uit de middengroep moeilijk op onze arbeidsmarkt:

Het lukt de middengroep niet om mee te veranderen in het tempo waarop de arbeidsmarkt verandert. Banen voor mbo-geschoolden zijn onderhevig aan de grootste daling in werkgelegenheid. In Nederland verdwijnen jaarlijks 260.000 tot 540.000 mbo-banen door automatisering en technologisering. Op dit moment verdwijnen er bovendien nog extra banen door corona (CBS, 2019; McKinsey, 2020). Daarnaast veranderen ook nog eens de vaardigheden die je nodig hebt voor de overgebleven banen op de arbeidsmarkt.

Een Leven Lang Ontwikkelen (LLO) wordt vaak aangedragen als antwoord op dit probleem. Voor de middengroep blijkt dat helaas

lastig. In de eerste plaats ontbreekt er een leercultuur bij de middengroep: ontwikkelen wordt nog te vaak geassocieerd met 'terug in de schoolbanken'. Daarnaast werken sectorale en regionale instituties nog te weinig samen. Daardoor is om- en bijscholing lastig te regelen, want je bent als middengroeper zélf verantwoordelijk om dit te regelen. Tot slot, als mensen zich al willen ontwikkelen, kost dit naast geld ook tijd. Er wordt weinig gefaciliteerd om gemiste werktijd op te vangen. Dit is zowel problematisch voor het inkomen van de werknemer als voor kleinere werkgevers die personeel niet te lang kunnen missen.

Onzekerheid door flexibilisering treft de middengroep hard. Nederland flexibiliseert in een rap tempo en een groot deel van de flexwerkers (met een flexcontract, nulurencontract of werkzaam als zzp) behoort tot de middengroep. De onderhandelingspositie van flexibele werknemers en fiscale prikkels voor zowel werknemers als werkgevers, zorgen ervoor dat flexibele contracten vaak uitmonden in minder baan- en inkomenszekerheid.

Er is sprake van diploma-inflatie en een verminderde waardering van middenberoepen. Het groeiend aantal hoger opgeleiden concurreert (onbedoeld) met de middelbaar opgeleiden voor mbo-geschoolde banen. Zo zien we dat naar schatting 800.000 hoger opgeleiden onder hun niveau werken (CBS, 2016; TNO, 2018) en daarmee dus de positie van de middelbaar opgeleiden verdringen. Diploma-inflatie zorgt ervoor dat 'hbo' steeds vaker als een vereiste bij mbo-geschoolde vacatures staat. De mbo-geschoolde trekt dus keer op keer aan het kortste eind.

De middengroep mist een betaalbaar thuis

De coronacrisis heeft duidelijk gemaakt hoe belangrijk het is om een fijn en betaalbaar huis te hebben dat je 'je thuis' kan noemen. De middengroep heeft het echter zwaar op de woningmarkt. Stijgende huizenprijzen, een nijpend woningtekort en een complexe woningmarkt met veel belanghebbende partijen zijn hier oorzaken van en treffen de middengroep meer dan andere groepen.

Nederland flexibiliseert in een rap tempo

Het middenhuursegment wordt op geen enkele wijze gesubsidieerd

De middengroep valt op de woningmarkt tussen wal en schip. Een middeninkomen is te hoog voor de sociale sector, de prijzen in de koopsector zijn te hoog voor de hypotheek die iemand met een middeninkomen kan krijgen, en de huren in de vrije sector brengen hoge woonlasten met zich mee. Het middenhuursegment wordt op geen enkele wijze gesubsidieerd, terwijl huurders in de sociale sector kunnen rekenen op huurtoeslag en kopers belastingvoordeel verkrijgen door de hypotheekrenteaftrek en de lage rentestanden (Inspectie der Rijksfinanciën, 2020). De twee laatstgenoemde factoren dragen bovendien bij aan de grote stijging van de huizenprijzen, die groter is dan de inflatie en de starters disproportioneel hard raakt in zowel de huur- als de koopsector.

Het woningtekort in Nederland raakt de middengroep het hardst. Het tekort in het middensegment bedraagt nu ruim 125.000 woningen (min. van BZK, 2020). Hoewel de druk op de Randstad het grootst is, kampen alle provincies met een groeiend tekort (behalve Zeeland). Nederland bouwt de laatste jaren steeds minder, de productie is gebonden aan de conjunctuur en de bevolkingsgroei wordt al een aantal jaar onderschat (NVB Bouw, 2019; CBS). Het is een hele opgave om snel op dit woningtekort in te lopen, omdat de gemaakte keuze voor binnenstedelijk bouwen schaarste van bouwlocaties en lange bouwprocessen met zich meebrengt. Gemeentes prioriteren bovendien niet het middenhuursegment in hun bouwplannen terwijl ruim 75% van de nieuwe koopwoningen meer dan drie ton kost. Dit is nagenoeg onbetaalbaar voor een groot gedeelte van de middengroep.

Er wordt onvoldoende regie en verantwoordelijkheid genomen. Veel partijen wijzen naar elkaar en naar de overheid. Maar wie pakt dit urgente probleem op en maakt prettig en betaalbaar wonen weer de norm voor de middengroep?

De middengroep wankelt financieel meer dan we aannemen

Mensen uit de middengroep hebben het idee dat het financieel goed met ze gaat. Maar hun positie is wankel. Ze zijn vaak niet goed voorbereid op inkomensschokken of andere financiële tegenvallers. Dit heeft drie belangrijke oorzaken:

Een steeds kleiner vrij besteedbaar inkomen. De Nederlandse economie groeit sterk, maar die groei komt niet of nauwelijks terecht bij de middengroep. In tegendeel; uit onze berekeningen blijkt dat het vrij besteedbaar inkomen van de middengroep de afgelopen 10 jaar met 16% is gedaald. Dit komt door een toename van de vaste lasten van huishoudens, gecombineerd met het feit dat middengroep-cao's achterblijven op die van de rest van Nederland (CBS, 2020). Afgezien van de vraag of dit terecht of onterecht is, is dit erg nadelig voor de spaarruimte en daarmee de weerbaarheid tegen inkomensschokken.

De middengroep is slecht voorbereid op onvoorziene omstandigheden. Naast het hebben van voldoende stabiel inkomen, is het noodzakelijk om een gezonde financiële buffer te hebben in geval van onvoorziene omstandigheden. Als Nationale Denktank zien wij een zorgelijke trend van steeds kleiner wordende buffers. Een onvoorziene omstandigheid hoeft niet alleen te gaan over een kapotte wasmachine. Het betreft ook situatieveranderingen. Zo is echtscheiding een van de meest voorkomende oorzaken van problematische schulden. Daarnaast komt 40% van de zzp'ers in de financiële problemen zodra ze met pensioen gaan (Survey NDT'20).

De werkelijke financiële kennis en kunde blijft achter bij de hoge mate van zelfredzaamheid die van middengroepers wordt verwacht. We zien in de middengroep matige financiële educatie. Niet alleen praktisch, maar ook in de vorming van houding en gedrag ten opzichte van financiën. Het gevolg is een gebrek aan langetermijndenken, gevoeligheid voor verleidingen en schaamte omtrent persoonlijke financiële problemen. Die negatieve houding heeft een zelfversterkend effect: door het maken van onverstandige financiële keuzes komen mensen steeds dieper in de financiële problemen, wat zorgt voor toenemende stress. En die stress leidt weer tot het maken van onverstandige financiële keuzes.

Het vrij besteedbaar inkomen van de middengroep is de afgelopen 10 jaar met 16% gedaald

Vorbereidingen

De voorbereidingen voor de presentaties, het eerste digitale Expertforum, en de Eindpresentatie vergden nauwe samenwerking tussen de deelnemers.

DE 8 OPLOSSINGEN

1

VERZEKERER ZZZP
VERZEKERER ZZZP

EEN BELEIDSVORSTEL OM ZZZP'ERS
TE VERZEKEREN TEGEN EEN (TIJDELIJKE)
TERUGVAL IN INKOMEN OF WERKLOOSHEID

Tim staart ontevreden naar zijn computerscherm. Hij heeft nog steeds geen mail terug van een mogelijke opdrachtgever. Tim is werkzaam als freelance geluidstechnicus. Door een tegenvallende economie blijven de opdrachten echter uit. Hij heeft een paar maanden op zijn buffer kunnen overleven, maar nu begint het financieel toch lastiger te worden. Mocht het zover komen, dan zou hij altijd nog zijn huis kunnen verkopen. Maar aangezien hij kinderen heeft, doet hij dat liever niet.

Gelukkig is twee jaar geleden een wet aangenomen die een inkomensgarantie biedt aan zzzp'ers die tijdelijk werkloos zijn. Net als alle zzzp'ers is hij verzekerd tegen een inkomensterugval. In plaats van dat Tim zijn hele vermogen moet opeten voordat hij steun kan ontvangen van de overheid, doet hij een aanvraag bij de gemeente voor een tijdelijke overbruggingsregeling. Op deze manier kan hij zijn gezin blijven onderhouden.

Thema

Weerbaarheid op de arbeidsmarkt

Wonen en leefomgeving

Grip op financiën

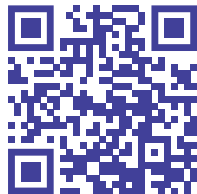
Maatschappelijk onbehagen

Kernwaarde uit de visie

Zekerheid

Waardering

Betrokkenheid

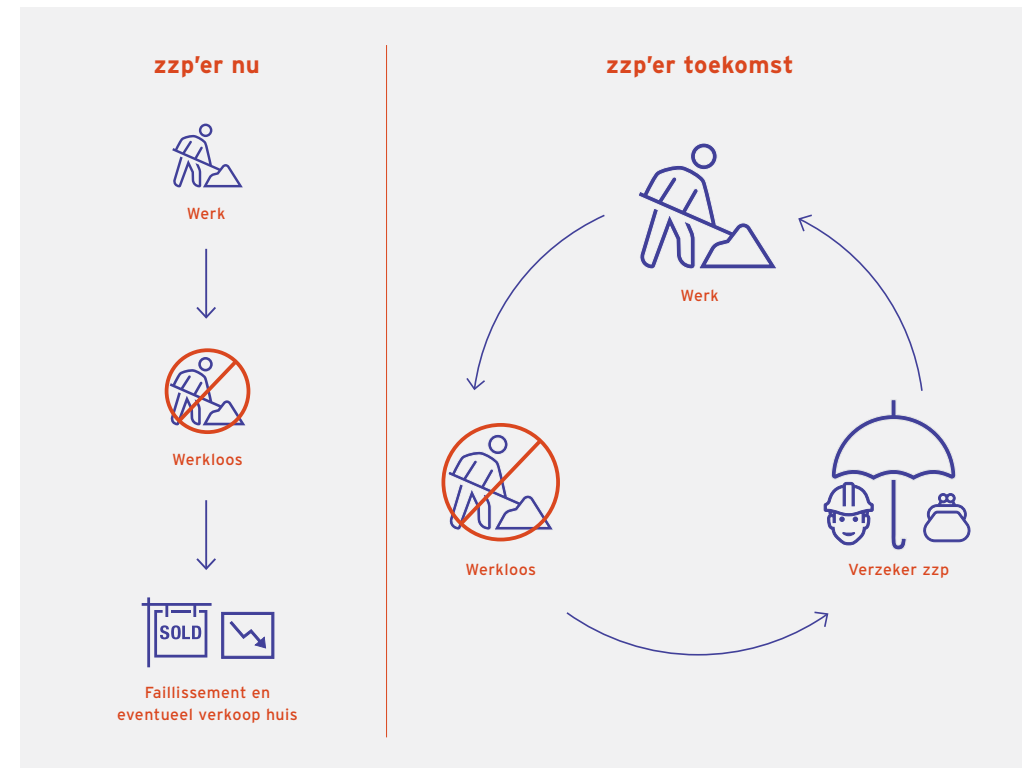
Aanleiding

In de coronacrisis is extra duidelijk geworden dat zzp'ers bescherming nodig hebben. De mythe dat zzp'ers als normale bedrijven opereren werd definitief ontkracht en de rijksoverheid voelde zich gedwongen om ook zzp'ers inkomensondersteuning te geven (Wolters, 2020). Dit gebeurde door het instellen van de TOZO (Rijksoverheid, 2020).

Ongeveer 425.000 middenroepers zijn werkzaam als zzp'er (CBS, 2020). Zij ervaren meer onzekerheid dan werknemers met 'normale' arbeidscontracten. Dit komt onder andere omdat ze geen toegang hebben tot de WW. Als ze geen opdrachten kunnen vinden, dan is er niet direct een vangnet beschikbaar. Nu zijn zzp'ers gedwongen om dan hun vermogen op te maken, voordat zij steun kunnen aanvragen. Dit betekent bijvoorbeeld dat je je spaargeld en pensioen moet opmaken en je huis moet verkopen. Daarnaast is het huidige systeem van private verzekeringen, broodfondsen en individuele buffers optioneel en slecht toegankelijk. Daarom stellen wij voor om ook zzp'ers te verzekeren tegen werkloosheid.

Oplossing

Verzeker zzp is een beleidsvisie met als doel om de sociale zekerheid voor elke zzp'er toegankelijk te maken. Ons voorstel is om een regeling te creëren die zzp'ers permanent beschermt tegen het wegvallen van inkomen. We zien dat veel partijen hiervan de noodzaak onderschrijven, maar dat het vinden van een

oplossing nog niet mogelijk is gebleken. Met ons beleidsvoorstel willen wij de discussie nieuw leven inblazen, belanghebbende partijen om de tafel krijgen en concrete stappen formuleren richting een eerlijk zekerheidsstelsel.

Impact

Een vijfde van de zzp'ers, ongeveer 220.000 werkenden, heeft een te kleine buffer om meer dan drie maanden zonder opdrachten door te kunnen komen (H. Ven et al., 2020). Er wordt wel gewerkt aan een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zzp'ers. De discussie over werkloosheid bij zzp'ers staat echter nog in haar kinderschoenen. Met dit voorstel veranderen wij dit. Ons beleidsvoorstel zorgt ervoor dat deze groep

tijdelijk verlies van inkomsten kan overbruggen en dat de rechten van alle werkenden in Nederland gelijk worden getrokken.

Gezocht

We zijn op zoek naar vertegenwoordigers van vakbonden en werkgeversorganisaties, politici en zzp-belangenorganisaties om samen dit beleidsvoorstel uit werken en te verspreiden.

Contactpersonen

Sam Bogerd

s.bogerd@nationale-denktank.nl

Christien van der Harst

c.vanderharst@nationale-denktank.nl

2

KA FIKA FI
FIKA FIKA FIKAFI

**CREDITS VOOR EEN
KOFFIEPAUZE BIJ LOKALE HORECA
VOOR THUISWERKERS**

Danny en Erik zijn collega administratief medewerkers en werken nu 3 dagen per week thuis. Toch blijven zij betrokken bij hun organisatie dankzij de FIKA-tool. Maandelijks krijgen zij FIKA-credits van hun werkgever om een koffietje te halen bij een lokale horecaonderneming. Danny krijgt tijdens het thuiswerken een melding van FIKA: tijd voor een FIKA-pauze! Terwijl hij op pad gaat voor zijn FIKA, wordt hij tijdens het wandelen telefonisch gekoppeld aan Erik die ook pauze houdt. Laagdrempelig en gezellig kletsen ze bij. Eenmaal angekommen bij een lokale horeca-onderneming steunen Erik en Danny ook nog eens de middenstand door hun credit uit te geven. Ze worden op deze manier ondersteund in een gezonde thuiswerkdag met pauzes en krijgen een blijk van waardering van hun werkgever: even bijkomen met een heerlijke koffiepauze. Gemotiveerd kunnen ze thuis weer aan de slag!

Thema

Weerbaarheid op de arbeidsmarkt

Wonen en leefomgeving

Grip op financiën

Maatschappelijk onbehagen

Kernwaarde uit de visie

Zekerheid

Waardering

Betrokkenheid

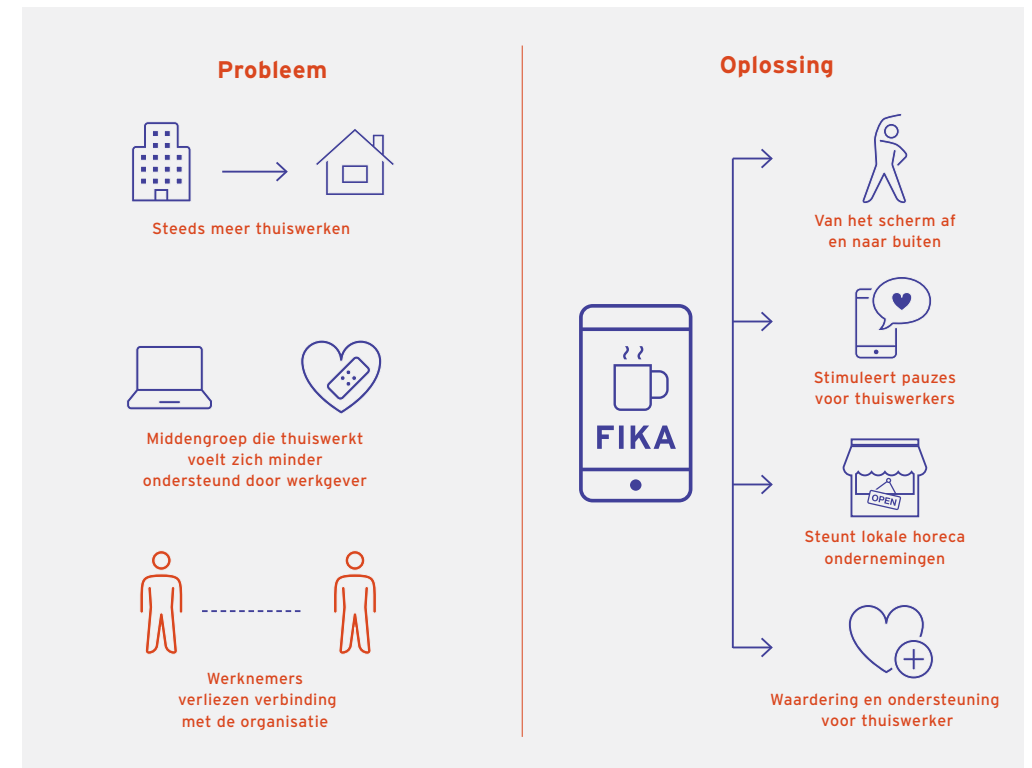
Aanleiding

Thuiswerkers met een middeninkomen ervaren minder vaak dan hoge inkomens goede ondersteuning van hun werkgever om thuis te werken: slechts 40% voelt zich goed ondersteund, terwijl dit bij hoge inkomens 60% is (KiM, 2020). Toch moeten door de coronacrisis ruim 1 miljoen mensen in de middengroep zo veel mogelijk thuiswerken (NDT20) en zijn er organisaties die een vorm van thuiswerken ook na de coronacrisis willen behouden (NOS, 2020; KiM 2020). Uit gesprekken blijkt dat het contact tussen collega's vooral functioneel is geworden en dat er een verminderde sociale cohesie en betrokkenheid is bij organisaties. Ook de middengroep die onderneemt in de horeca is economisch zwaar getroffen door de coronacrisis (CBS, 2020).

Oplossing

FIKA is een tool die waardering op het werk waarborgt door pauzes te stimuleren tijdens het thuiswerken. De term 'fika' komt uit Zweden: fika is een sociaal koffiemoment met vrienden of collega's. In bedrijven waar fika de norm is werken teams beter samen en zijn ze productiever!

Onze FIKA-tool stimuleert pauzes met FIKA-credits en herinneringen voor pauzes. De credits kan de werknemer uitgeven bij lokale horeca voor koffie of thee. Tijdens de pauze worden werknemers aangemoedigd om spontaan (telefonisch) contact op te nemen met een collega. FIKA handelt tussen de werkgever en lokale ondernemingen, waarbij

de werkgever maandelijks credits koopt bij FIKA en de lokale ondernemingen de kosten factureert aan FIKA. FIKA verdient aan servicekosten bovenop de afgenomen credits door de werkgever. De waarde die FIKA levert aan de werkgever is een betrokken, gezonde en gemotiveerde thuiswerker.

Impact

FIKA kan potentieel 1 miljoen mensen in de middengroep die moeten thuiswerken door de coronacrisis ondersteunen en waarderen. Dit is 20% van de totale midden beroepsgroep. Aangezien thuiswerken voor veel organisaties vanzelfsprekend zal zijn, is dit ook ná de coronacrisis een mooie manier voor

werkgevers om hun waardering te laten zien. Tenslotte steunt FIKA de zwaar getroffen lokale horeca: ruim 60.000 midden en kleine horecaondernemingen kunnen worden voorzien van extra omzet (CBS, 2020).

Gezocht

Werkgevers en lokale ondernemingen die mee willen doen aan pilots en investeerders voor de ontwikkeling van een digitale tool.

Contactpersonen

Marloes Hagens
m.hagens@nationale-denktank.nl
 Djuanti Tamsma
d.tamsma@nationale-denktank.nl

3

DE NIET WONINGCORPORATIE
DE NIET WONINGCORPORATIE

EEN STICHTING OM BETAALBAAR HUREN
NORMAAL TE MAKEN DOOR MIDDEL
VAN COÖPERATIEVE WOONSTRUCTUREN

Faiza heeft net de pabo afgerond en gaat aan de slag in Utrecht. Het is belangrijk dat zij woont in de buurt van waar zij werkt. Ze wil en kan echter nog niet de stap zetten om te kopen in Utrecht. Daarom zoekt zij een fijne huurwoning voor een betaalbare prijs, zodat zij niet de helft van haar inkomen kwijt is aan de huur en dus kan sparen voor een koophuis. Ze zou bovendien graag deel uitmaken van een gemeenschap met de medehuurlers in haar buurt en willen bijdragen aan de kwaliteit van haar woning en directe leefomgeving. Het is daarom fijn dat het middenhuursegment een groot en stabiel deel van de vrije sector is dat wordt ingevuld door stichtingen die de stad leefbaar en toegankelijk houden voor de middengroep door betaalbaar en coöperatief wonen de norm te maken.

Thema

Weerbaarheid op de arbeidsmarkt

Wonen en leefomgeving

Grip op financiën

Maatschappelijk onbehagen

Kernwaarde uit de visie

Zekerheid

Waardering

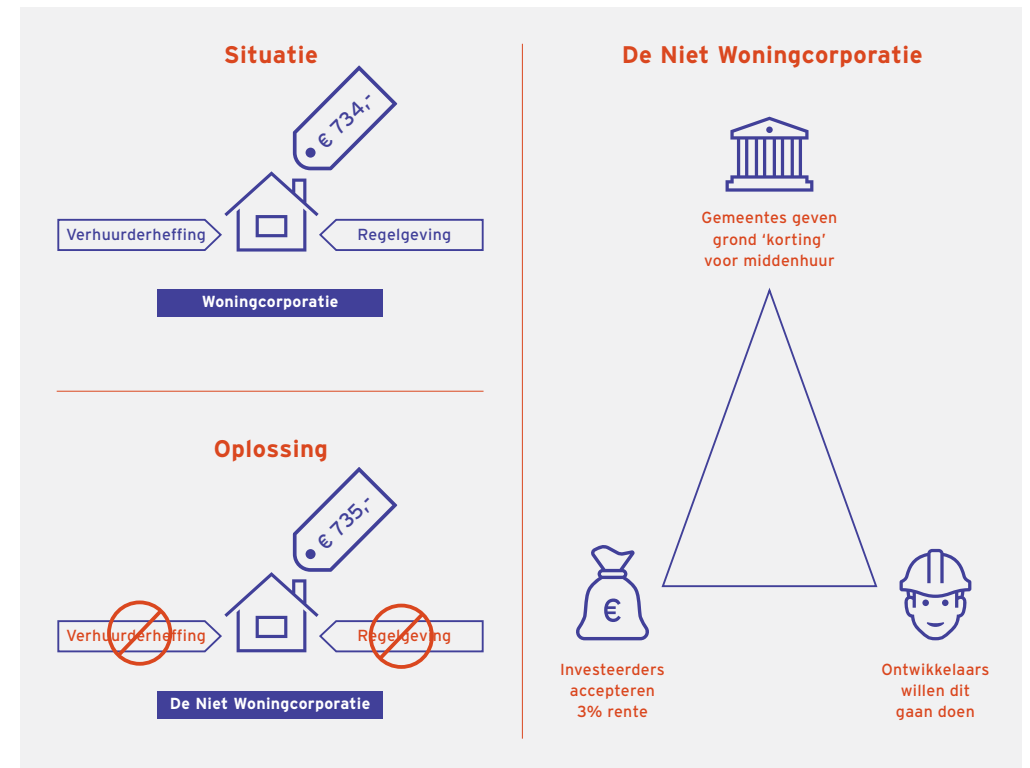
Betrokkenheid

Aanleiding

Op dit moment is er een tekort van 100.000 woningen in het middenhuursegment (BZK, 2020). In de grote steden is dit een reden tot grote zorg omdat de stad steeds minder toegankelijk wordt voor de middengroep die zo belangrijk is voor het functioneren en leefbaar houden van deze steden. Het is op dit moment nagenoeg onmogelijk om een voor de middengroep betaalbare huurwoning te vinden in de grote steden. Deze groep valt net buiten de sociale sector, maar het gat tussen de sociale en de vrije sector is te groot: de gemiddelde huurprijs ligt in de sociale sector op €544 en in de vrije sector op €1141 (NVM & VGM NL, 2020). De woningcorporaties komen door de verhuurderheffing en wet- en regelgeving niet toe aan dit segment, gemeentes prioriteren middenhuur onvoldoende in hun bouwplannen en het financieringsmodel van beleggers zorgt ervoor dat woningen te snel uit het middenhuursegment verdwijnen waardoor het dweilen met de kraan open is.

Oplossing

De Niet Woningcorporatie is een stichting die een nieuw segment op de huurmarkt gaat introduceren: de coöperatieve sector. Deze stichting gaat wooncomplexen realiseren en vervolgens de woningen verhuren in het lage middensegment, met huren tussen de liberalisatiegrens en € 800. Het gaat om coöperatieve woonvormen waarbij een huurder kan kiezen om gewoon te huren of om te huren en deelnemer te worden van de stichting door zelf vermogen in te brengen. Daarnaast kan de huurder kiezen om een bepaalde

verantwoordelijkheid in het beheer van het complex op zich te nemen. Naast het verbeteren van de betaalbaarheid draagt dit ook bij aan de kwaliteit van de leefomgeving. De coöperatieve structuur en de vastgelegde doelstelling van de stichting om de huren in het middensegment te houden, maakt het mogelijk om de financiering samen met de gemeente en de bank rond te krijgen.

Impact

De Niet Woningcorporatie maakt betaalbaar en prettig wonen weer normaal voor de middengroep, maakt de weg vrij voor coöperatieve woonvormen en overtuigt gemeentes en marktpartijen van de kansen die hier liggen om het woningtekort voor de middengroep echt aan te pakken.

Gezocht

Gemeentes die bereid zijn om zich hard te maken voor dit concept en de middengroep een eerlijke kans te geven op de woningmarkt, beleggers die willen meewerken aan deze maatschappelijke doelstelling, en projectontwikkelaars om een concrete invulling te geven aan de inrichting van de wooncomplexen.

Contactpersonen

Sebastian Lučić

s.lucic@nationale-denktank.nl

Olivier Kesber

o.kesber@nationale-denktank.nl

4

MOMENTCHECK

**DIGITALE TOOL DIE ONDERSTEUNING
BIEDT BIJ FINANCIËLE KEUZES TIJDENS
BELANGRIJKE LEVENSMOMENTEN**

Maaike is 18 geworden en volgt nu een opleiding Verpleegkunde op het ROC. Voorheen werd alles geregeld en betaald door haar ouders, maar nu ze 18 is moet zij alles zelf regelen. Maaike ziet echter te veel dingen op haar afkomen: zorgverzekering, studiekosten en abonnementskosten. Ze heeft twee maanden geleden een gastles gekregen over het regelen van financiële zaken en weet MomentCheck te vinden. MomentCheck biedt Maaike ondersteuning hoe en welke financiële zaken zij allemaal zelf moet gaan regelen na haar 18e. Daarnaast wordt er gecheckt hoe de financiële situatie van Maaike nu is en welke uitgaven haar te wachten staan. Als MomentCheck ziet dat Maaike in financiële problemen kan komen, dan wordt er ondersteuning geboden om dit te voorkomen. MomentCheck biedt structurele ondersteuning en ze kan hier vrijblijvend gebruik van maken, ook later tijdens andere belangrijke levensmomenten, zoals trouwen, kinderen krijgen en scheiden.

Thema

Weerbaarheid op de arbeidsmarkt

Wonen en leefomgeving

Grip op financiën

Maatschappelijk onbehagen

Kernwaarde uit de visie

Zekerheid

Waardering

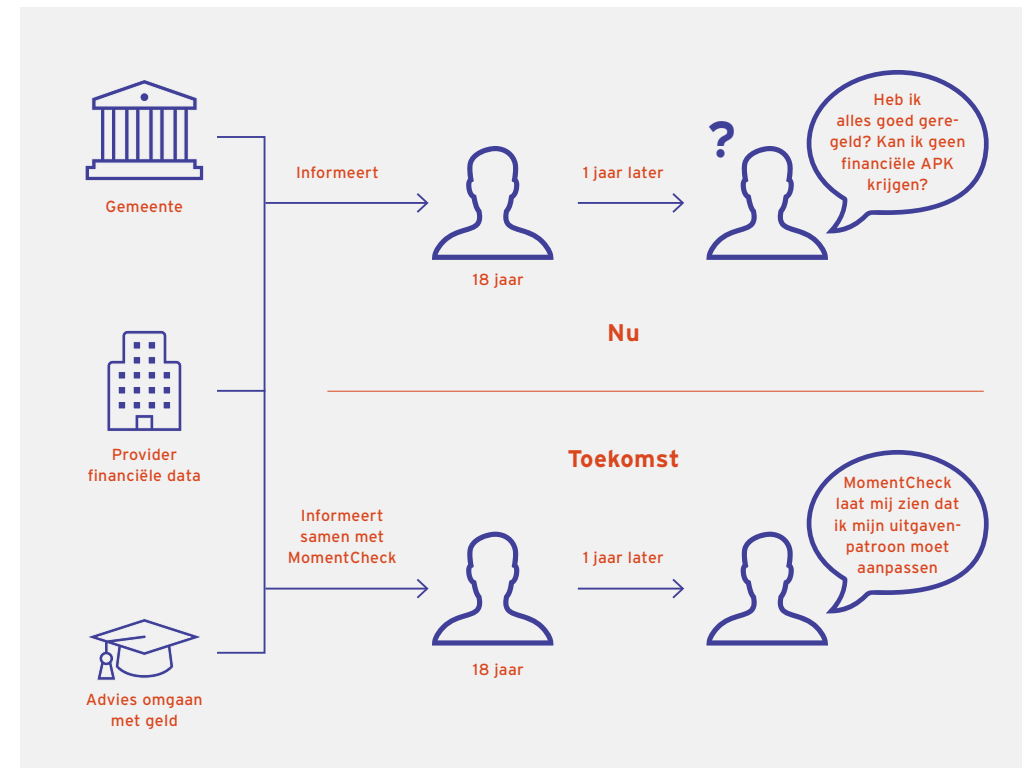
Betrokkenheid

Aanleiding

We zien dat er weinig besef is van de noodzaak van buffers en dat er beperkte kennis en ondersteuning is als er financiële afwegingen moeten worden gemaakt. Met name tijdens belangrijke en vaak emotionele levensmomenten met financiële consequenties maken mensen snel financiële keuzes die ertoe kunnen leiden dat zij in financiële problemen raken. Vaak missen mensen in de middengroep het besef van hoe zij financieel gezond blijven op lange en korte termijn. 850.000 middengroep huishoudens hebben onvoldoende spaargeld achter de hand voor belangrijke levensmomenten (CBS, 2019; Nibud, 2017; NDT20). 25% van mbo-studenten van 18 jaar heeft momenteel betalingsachterstanden (Nibud, 2020). Daarnaast wordt er jaarlijks €900 miljoen uitgegeven aan de schuldhulpverlening in Nederland als gevolg van scheiden (Aarts et al., 2011; CBS, 2019; NDT20). We zien daardoor dat levensmomenten als 18 jaar worden of scheiden een grote impact kunnen hebben op de financiële toekomst van een persoon.

Oplossing

Wij van MomentCheck bieden een digitale tool die de financiële consequenties van belangrijke levensmomenten laat inzien en ondersteuning biedt over hoe men met die situaties kan omgaan. We bereiken onze doelgroep via gemeenten en gastlessen op mbo-instellingen. Hierdoor komt de middengroep in contact met ons tijdens een belangrijk levensmoment en

kunnen we hen financieel voorbereiden op alle levensmomenten die nog moeten komen. Ze kunnen zelfstandig hun financiën makkelijk en overzichtelijk bijhouden en erover leren. MomentCheck is er dan ook om financiële problemen te voorkomen vanuit het principe 'voorkomen is beter dan genezen'.

Impact

MomentCheck haalt financiële stress weg bij die belangrijke maar moeilijke levensmomenten en zorgt ervoor dat mensen in de middengroep voldoende ondersteund worden bij het zelfstandig maken van financiële keuzes. Het uiteindelijke doel is dat niemand meer in de schuldhulpverlening komt.

Gezocht

IT-partners die samen met ons de digitale tool verder gaan ontwikkelen. Funding voor de oprichting van de stichting. Ervaringsdeskundigen: mensen die ervaring hebben gehad met financiële problemen en eruit zijn gekomen.

Contactpersonen

Samet Özcan
s.ozcan@nationale-denktank.nl
 Tim Brinkman
t.brinkman@nationale-denktank.nl

5

DE NIEUWE POLDER DE NIEUWE POLDER

DE NIEUWE POLDER DICHT DE
KLOOF TUSSEN BURGERS EN
BESTUURDERS VAN DE TOEKOMST

Het is januari 2030, wat betekent dat er binnenkort weer een nieuw traject start vanuit De Nieuwe Polder. Elk half jaar draagt de overheid een thema aan waar alle burgers over mee kunnen denken. Voor burgers is het de normaalste zaak van de wereld om hieraan deel te nemen en hun stem te laten horen. Zo ook voor Noah. Hij is vooral enthousiast over de verschillende mogelijkheden om deel te nemen. Vorig jaar wilde Noah in alle rust deelnemen, vandaar dat hij er toen voor koos om virtueel en individueel vanuit huis mee te doen. Dit jaar wil hij juist het gesprek aangaan, daarom neemt hij nu deel aan een dialoog-avond. De overheid is benieuwd naar de input van Noah en de andere burgers, en neemt de uitkomsten van De Nieuwe Polder trajecten erg serieus. Dit om een breed gedragen en afgewogen keuze te kunnen maken.

Thema

Weerbaarheid op de arbeidsmarkt

Wonen en leefomgeving

Grip op financiën

Maatschappelijk onbehagen

Kernwaarde uit de visie

Zekerheid

Waardering

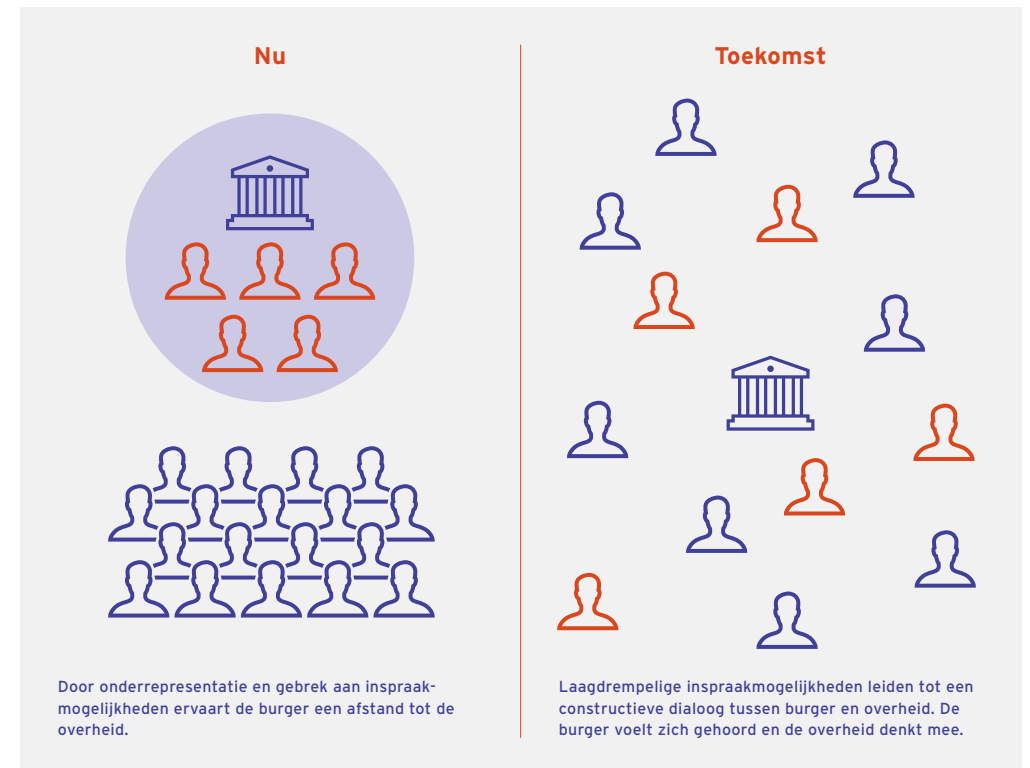
Betrokkenheid

Aanleiding

De middengroep ervaart steeds vaker een gevoel van onmacht of wantrouwen richting overheid en medeburgers. Tegelijkertijd wordt de middengroep steeds minder gerepresenteerd door de overheid, diens ambtenaren en politici: het aantal middelbaar opgeleiden onder overheidsambtenaren is sinds 2003 zelfs met 26% gedaald (CBS, 2020). De middengroep voelt zich niet gehoord door de overheid. Initiatieven om burgers (en de middengroep) meer zeggenschap te geven bestaan, maar deze zijn nog geen structureel onderdeel van onze maatschappij en geven vaak weinig ruimte tot echte inspraak. Ook ontbreekt bij deze initiatieven vaak een combinatie van instrumenten om de input van de burger erin te betrekken, waardoor niet alle groepen burgers zich aangesproken en gehoord voelen (NDT'20 analyserapport).

Oplossing

De Nieuwe Polder streeft naar het normaliseren van inspraak en invloed voor burgers. Door verschillende externe partners op het gebied van burgerparticipatie en burgerinitiatieven samen te laten werken, zorgen wij ervoor dat onze visie breed gedragen en uitgedragen wordt. Door tegelijk ook onderdeel te zijn van de organisatie van een participatie-initiatief kunnen wij onze visie toepassen en het project als voorbeeld laten dienen. Ook onderzoeken we wat er nodig is voor het normaliseren van zeggenschap en hoe daarbij alle groepen, dus ook de middengroep, betrokken kunnen worden.

Daarvoor is één specifiek instrument niet voldoende en dient een combinatie van instrumenten naast elkaar ingezet te worden.

Impact

De Nieuwe Polder dicht de kloof tussen burgers en bestuurders. Het zorgt ervoor dat burgers samenkomen, samen nadenken en samen beslissen over wat er moet gebeuren. Dit leidt niet alleen tot meer contact tussen burger en bestuurder, maar ook tussen burgers onderling. Door bijvoorbeeld via een burgerraad de verbinding op te zoeken, zullen gevoelens van onmacht en wantrouwen afnemen en zal juist een gevoel van algehele cohesie toenemen.

Gezocht

Organisaties, bestuurders, journalisten en andere geïnteresseerden die (samen met ons) deze visie in de wereld willen zetten. Zowel het verspreiden als het uitvoeren van deze visie. Dit om op verschillende manieren bij te dragen aan een cultuur waarin burger en bestuurder meer in contact staan met elkaar en 'samenpraak' te normaliseren.

Contactpersonen

Linda Torn

l.torn@nationale-denktank.nl

Linde van Noord

l.vannoord@nationale-denktank.nl

Schoutje Schouten

s.schouten@nationale-denktank.nl

6

MBO TALENT TRACK

HET TALENTONTWIKKELTRAJECT VOOR
DE MIDDENGROEPER VAN DE TOEKOMST

Max (17) zit op het mbo waar hij een opleiding volgt om later als monteur aan de slag te kunnen gaan. De toekomstige werkgevers van Max zijn op zoek naar sterke vakmensen als Max, maar willen ook graag dat hun werknemers breder zijn ontwikkeld. Vaardigheden omtrent communicatie, teamwork en oplossingsgericht denken maken Max een aantrekkelijke werknemer en verhogen Max' weerbaarheid op de arbeidsmarkt. Via de MBO Talent Track heeft Max de kans om deze vaardigheden eigen te maken. Samen met een groep andere mbo-studenten volgt hij een tweejarig traject waarin hij workshops volgt, aan coaching deelneemt en een sterk netwerk opbouwt. Deze investering geeft Max de skills en het vertrouwen in zijn eigen potentieel. Zo kan Max de hele wereld aan!

Thema

Weerbaarheid op de arbeidsmarkt

Wonen en leefomgeving

Grip op financiën

Maatschappelijk onbehagen

Kernwaarde uit de visie

Zekerheid

Waardering

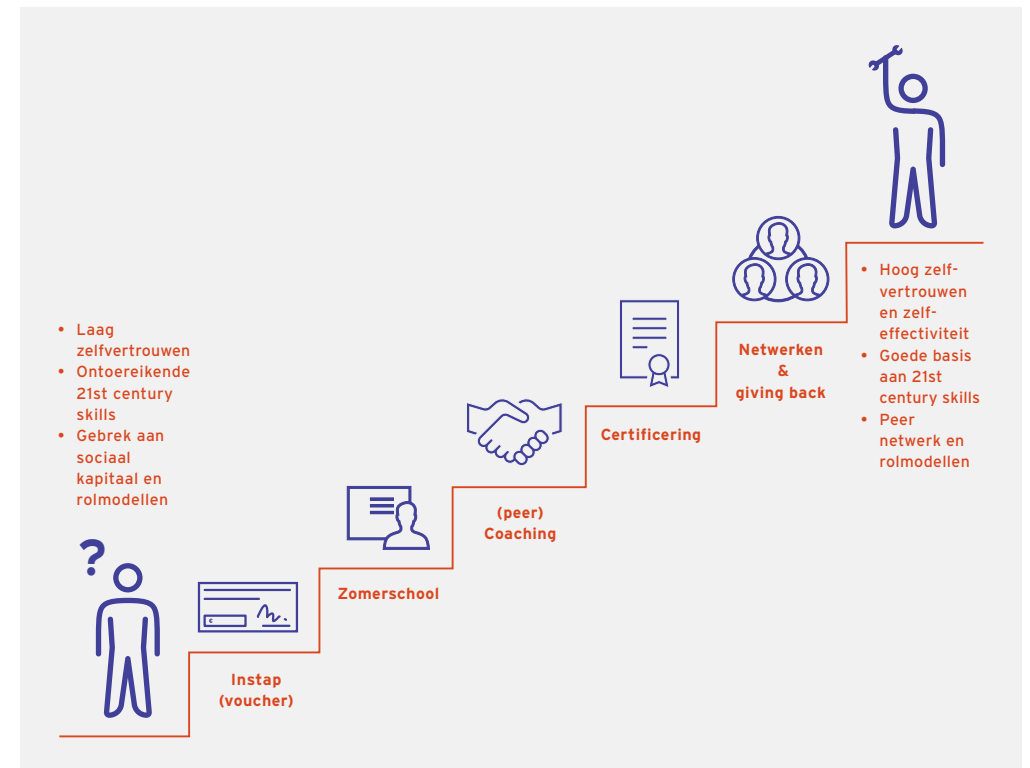
Betrokkenheid

Aanleiding

Terwijl wo'ers heel veel mogelijkheden hebben om zich buiten het curriculum te ontwikkelen en te profileren, is dit voor veel mbo'ers beperkt. Zo krijgen zij minder de kans om aan hun netwerk, sociale vaardigheden en algemene vaardigheden te werken zoals ondernemendheid, organiseren en zelfreflectie. Bovendien voelen zij dit verschil: zijn zij al deze kansen niet waard? Mbo-instellingen kampen met het lage imago van het mbo in de maatschappij en zouden graag meer verbinding houden met alumni die als rolmodellen kunnen functioneren voor hun huidige studenten.

Oplossing

De MBO Talent Track is een jaarlijks (opleidings)traject waarin iedere mbo'er de kans moet krijgen om zich te ontpoppen tot toptalent voor het Nederlandse vakmanschap. Binnen het traject leren ze van succesvolle rolmodellen uit de middengroep, interessante bedrijven en de beste trainers. Zo werken ze aan hun vakkennis, hun algemene skills, levenslang-leren strategieën en bouwen ze een netwerk op. Ze komen goed beslagen ten ijs op de arbeidsmarkt - klaar voor hun toekomst. Bovendien worden ze onderdeel van een alumni-netwerk, waardoor ze kansen kunnen blijven benutten en iets terug kunnen geven aan volgende generaties.

Impact

Hoewel het initiatief in 2021 klein zal beginnen, zal het snel groeien binnen meer vakgebieden, in meer regio's en met een actief alumni-netwerk. We verwachten dat over vijf jaar ten minste 1000 mbo-studenten uit heel Nederland dit traject hebben doorlopen en met een certificaat hebben afgesloten. Uit dit certificaat blijkt dat zij zelfvertrouwen en de juiste vaardigheden hebben om als slimste handen hun bijdrage te kunnen leveren aan de Nederlandse samenleving en zich hun leven lang te blijven ontwikkelen. Ten slotte zijn al deze alumni betrokken bij het traject om op hun beurt weer iets terug te geven aan volgende generaties.

Gezocht

Bedrijven die op zoek zijn naar talentvolle mbo-studenten en partner willen zijn van ons initiatief - in tijd of geld. Mbo-instellingen die expertise willen delen over hoe we deze doelgroep het beste kunnen bedienen.

Contactpersonen

Theresa Leimpek
t.leimpek@nationale-denktank.nl
 Thijs de Sterke
t.desterke@nationale-denktank.nl
 Aldo Kempen
a.kempen@nationale-denktank.nl

7

ZIE JE MIJ?
ZIE JE MIJ?

MEER WAARDERING VOOR DE ESSENTIËLE
BEROEPEN DIE NEDERLAND DRAAIENDE
HOUDEN MIDDELS EEN DOCUMENTAIRE

Politie-agente Sara (39) rijdt haar woonplaats binnen wanneer ze plots een melding binnenkrijgt: een ongeluk op de A27, waarbij meerdere voertuigen zijn betrokken. Aangekomen bij het ongeluk probeert Sara contact te maken met een inzittende. Een vrouw, toegesneld vanuit haar auto, zet haar gevarendriehoek neer zodat Sara veilig bij de gecrashte auto kan. Er vormt zich inmiddels een file op de andere rijbanen. De langsrijdende automobilisten kijken bewonderend hoe Sara een slachtoffer eerste hulp verleent. Ze wordt snel afgelost door haar collega's van de avonddienst, zodat ze alsnog op tijd naar huis kan. De volgende ochtend staat haar dochttertje glunderend met de krant bij haar bed: 'Mam, kijk! Je staat in de krant!' Verrast pakt Sara de krant en laat haar ogen over de voorpagina glijden. Trots schuift ze aan tafel, waar haar man al klaar zit met het ontbijt.

Thema

Weerbaarheid op de arbeidsmarkt

Wonen en leefomgeving

Grip op financiën

Maatschappelijk onbehagen

Kernwaarde uit de visie

Zekerheid

Waardering

Betrokkenheid

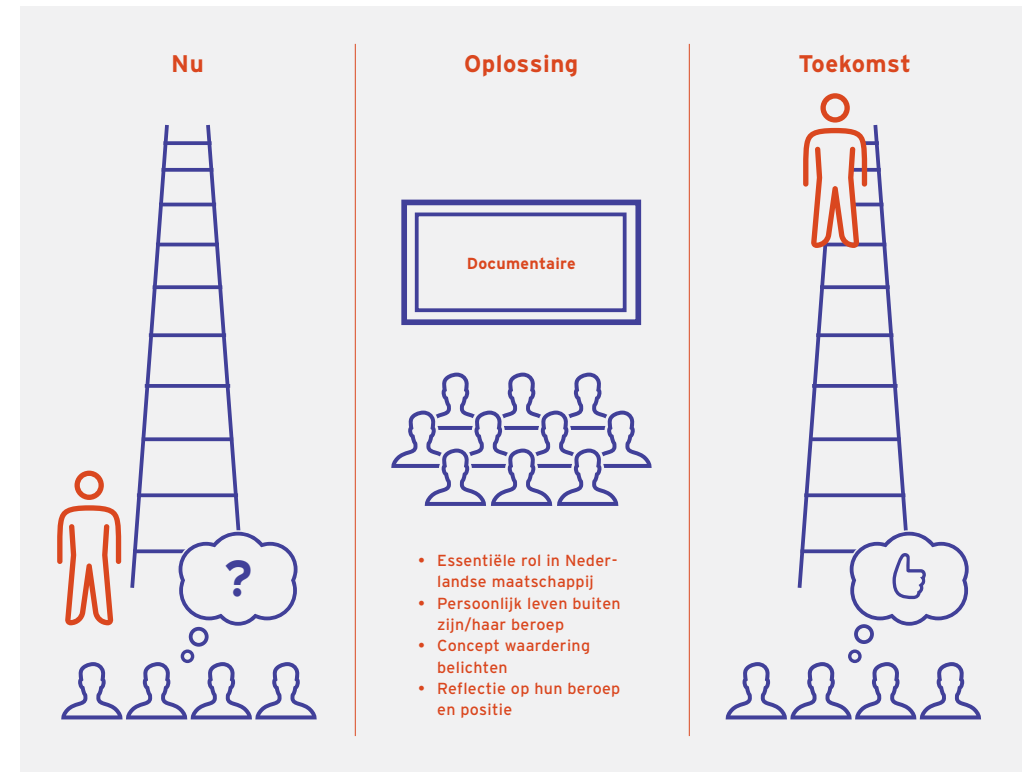
Aanleiding

Het beroep van docent of politieagent bracht vroeger een zekere status met zich mee, het dwong respect en gezag af, evenredig aan het belang en de functie in de samenleving. Uit onze enquête is gebleken dat vooral de middengroepers het gevoel hebben dat hun beroep door de samenleving niet genoeg wordt gewaardeerd. Dit is ook terug te zien op de beroepsprestigeladder waar de posities van middenberoepen al jaren dalen.

Dit terwijl deze beroepen essentieel zijn voor het functioneren van de Nederlandse samenleving. Het maatschappelijk belang van deze zogenaamde 'cruciale' beroepen werd extra duidelijk tijdens de eerste coronagolf in maart 2020. Een groot deel van de middengroepers moest de deur uit voor het werk en hield Nederland draaiende tijdens een ongekennde crisis. Tijdens en na de eerste coronagolf leek het besef in te dalen dat deze mensen meer respect en waardering verdienen. Maar dit sentiment bleek slechts tijdelijk.

Oplossing

We willen deze ambivalente houding in beeld brengen door middel van een documentaire, met daaromheen campagne-elementen die de boodschap versterken. In de documentaire leert de kijker meerdere mensen kennen die een essentieel beroep uitoefenen. We volgen ze in hun werk en in hun privéleven, zodat de kijker zich beter kan verplaatsen in hun beleveningswereld. De volgende vragen kunnen aan bod komen: Waarom voelen brandweermannen en -vrouwen dat een deel

van de Nederlandse samenleving hun belangrijke bijdrage niet ziet? Hoe gaan verpleegsters om met de vervelende en gevaarlijke ervaringen op hun werk en wat heeft dit voor een effect op hun persoonlijk welzijn en hun privéleven? Wie is de politieagent eigenlijk na zijn diensttijd?

Impact

Door de levens van mensen van cruciale beroepen expliciet in beeld te brengen willen wij hen een gezicht en een karakter geven, en daarmee meer menselijkheid. Meer respect en waardering vraagt om inlevingsvermogen van de ander, in dit geval de kijker, en daarmee zal het aanzien van deze groep toenemen.

Gezocht

Netwerk van documentairemakers/ programma-ontwikkelaars voor het creëren van deze documentaire en platformen om dit uit te zenden. Wij zoeken ook originele campagnemakers die weten hoe je een boodschap uit een documentaire verder kan versterken.

Contactpersonen

Amna Mirza

a.mirza@nationale-denktank.nl

Salo Ooft

s.ooft@nationale-denktank.nl

8

ZELFSTANDIGBEREKEND
ZELFSTANDIGBEREKEND

**ZELFSTANDIGBEREKEND
IS DÉ FINANCIËLE REKENTOOL
VOOR STARTENDE ZZP'ERS**

Mo (36) bouwt aan Nederland. Hij werkt als timmerman in loondienst op allerlei bouw- en onderhoudsprojecten. Alhoewel Mo zijn werk leuk vindt, zou hij meer willen verdienen. Op aanraden van zijn werkgever gaat Mo verder als zzp'er. Mo moet als zelfstandige ineens heel veel dingen zelf regelen en bepalen, zoals zijn uurtarief. Om hem hiermee te helpen, bezoekt Mo de online rekentool ZelfstandigBerekend. Deze tool berekent voor Mo een verstandig uurtarief aan de hand van zijn huidige inkomen en bijbehorende zekerheden. Daarnaast krijgt hij via de tool zicht op wat hij als zzp'er allemaal zelf moet regelen op financieel vlak en welke bedragen hij hiervoor moet reserveren. Door ZelfstandigBerekend te gebruiken, wordt de keuze om zzp'er te worden voor Mo een weloverwogen keuze. Zo blijft Mo, ook als zzp'er, financieel gezond!

Thema

Weerbaarheid op de arbeidsmarkt

Wonen en leefomgeving

Grip op financiën

Maatschappelijk onbehagen

Kernwaarde uit de visie

Zekerheid

Waardering

Betrokkenheid

Aanleiding

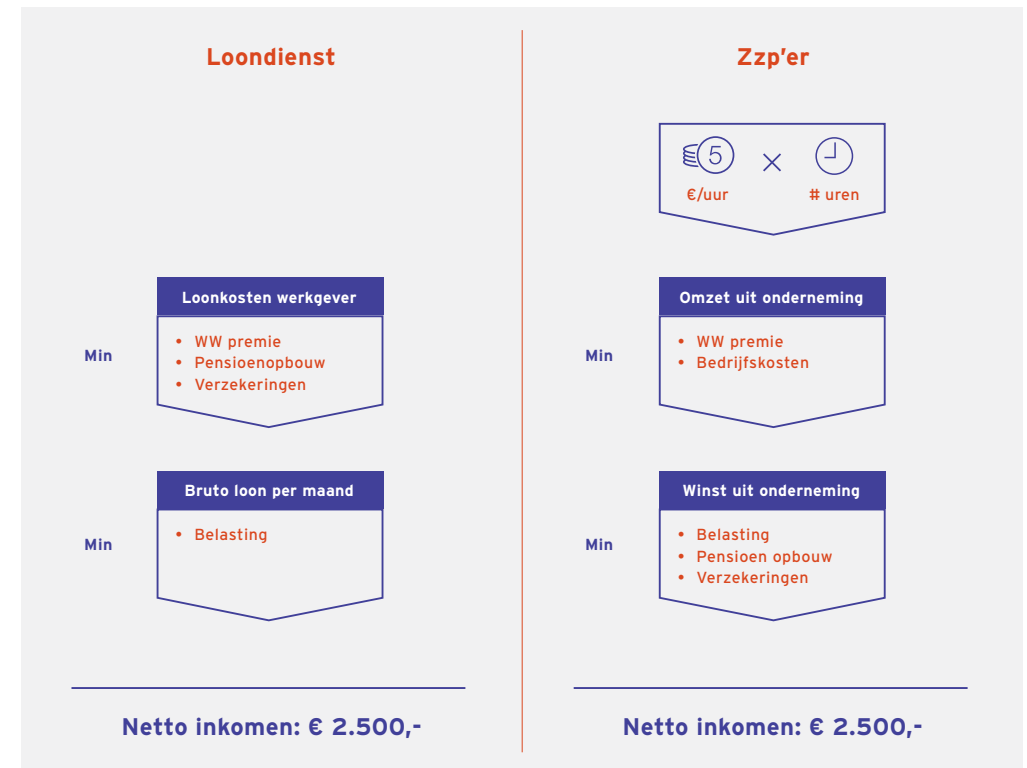
Nederland kent 1,1 miljoen zzp'ers (CBS, 2019) en daar komen jaarlijks zo'n 85.000 zelfstandigen bij (expertinterview NDT'20). Zzp'ers willen én krijgen veel eigen verantwoordelijkheid betreffende hun werk en financiën. Tegelijk blijkt uit onze analyse dat vooral zzp'ers met een middenberoep hun financiën onvoldoende hebben geregeld, mede door een gebrek aan kennis en kunde. Ook wordt het zzp-schap soms gekozen vanwege financiële motieven; men denkt er financieel op vooruit te gaan maar vergeet bepaalde zaken goed te regelen, zoals pensioen en arbeidsongeschiktheid, waardoor men er uiteindelijk op achteruit gaat.

Oplossing

ZelfstandigBerekend is een gratis rekentool voor aankomende zzp'ers die een verstandig uurtarief berekent voor een gelijkwaardige financiële situatie ten opzichte van loondienst. De tool maakt inzichtelijk welke zekerheden de zzp'er van zijn uurtarief moet betalen. ZelfstandigBerekend is onderscheidend door zaken standaard toe te voegen aan de berekening die vaak door zzp'ers vergeten worden, zoals het gemiddeld aantal vakantiedagen en gemiddeld aantal non-declarabele uren. Ook geeft de tool een indicatie welk bedrag verstandig is om maandelijks te reserveren voor buffers, verzekeringen en pensioen. Naast de gebruiksvriendelijkheid vergroot het de bewustwording over hoe je een financieel gezonde ondernemer bent.

Impact

ZelfstandigBerekend geeft houvast aan startende zzp'ers. De tool laat in een oog-

opslag zien welk uurloon moet worden gevraagd om financieel op hetzelfde niveau te blijven ten opzichte van een vast dienstverband. Ook wordt op een gebruikersvriendelijke manier inzicht gegeven in wat er moet worden geregeld, en hoeveel daaraan zou moeten worden besteed. Dit geeft zzp'ers rust en overzicht. Daarnaast heeft de tool als bijkomend effect dat het niet alleen voor de zzp'er, maar ook voor de opdrachtgever in kaart brengt wat iemand daadwerkelijk verdient aan het uurloon wat wordt gevraagd. Dit maakt de positie van beide partijen aan de onderhandelingstafel eerlijker en gelijkwaardiger. ZelfstandigBerekend gaat zorgen voor een groter aantal financieel gezonde zzp'ers.

Gezocht

(Startende) zzp'ers, boekhouders, fiscalisten en andere experts die mee willen denken met een eenvoudig, gevalideerd en gebruiksvriendelijk ontwerp. Partijen die ernaar streven dat alle zzp'ers goed geïnformeerd en financieel gezond starten. Partners binnen de financiële dienstverlening die meedenken over de ontwikkeling van de tool en deze kunnen aanbieden op een platform met een groot bereik in de doelgroep.

Contactpersonen

Godelieve Verburg

g.verburg@nationale-denktank.nl

Floris van der Gronden

f.vandergronden@nationale-denktank.nl

Bjarny van der Linden

b.vanderlinden@nationale-denktank.nl

AANVULLENDE INFORMATIE

In dit eindrapport presenteert de Nationale DenkTank 2020 acht haalbare en impactvolle oplossingen voor de middengroep in Nederland. Deze oplossingen zijn zorgvuldig geselecteerd en gebaseerd op het resultaat van uitgebreid kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Dit hebben wij, de deelnemers van de Nationale DenkTank, niet alleen gedaan, maar in samenwerking met mensen uit de middengroep en experts. Zo spraken we met experts uit de wetenschap, het bedrijfsleven en de overheid, en is in samenwerking met onderzoeksbureau Motivaction een survey uitgezet (N = 1219). Hiermee hebben we de kansen en uitdagingen van de middengroep goed in kaart kunnen brengen. Indien u zich verder wil verdiepen in de oplossingen, analyses of in de Nationale DenkTank zelf, verwijzen wij u door naar de website www.ndt20.nl.

Het analyserapport

De oplossingen in dit rapport bouwen voort op ruim 450 gesprekken die we van augustus tot oktober 2020 hebben gevoerd met experts en mensen uit de middengroep, en onze data-analyses. Al deze analyses kunt u terugvinden in ons analyserapport dat beschikbaar is via: www.ndt20.nl/analyse/ of op de hierboven genoemde website.

Daarnaast heeft de Nationale DenkTank deze analyses gepresenteerd op het Expertforum op 8 oktober 2020. De complete presentatie kunt u terugkijken via www.youtube.com/watch?v=zgApXisdFnw.

Hoe kan ik een bijdrage leveren?

Wilt u een bijdrage leveren aan Stichting de Nationale DenkTank? Dat kan! De Nationale DenkTank 2020 wil de oplossingen graag verwezenlijken en in de praktijk brengen. Daarom formuleerden we bij elke oplossing specifieke wensen onder de kopjes 'gezocht'. Die zijn bedoeld voor partijen die kunnen helpen met het realiseren van de betreffende oplossing. Wie wil bijdragen kan rechtstreeks contact opnemen met de Denktanker die vermeld staat bij deze oplossing.

Daarnaast is het natuurlijk ook mogelijk om een bijdrage te leveren aan Stichting de Nationale DenkTank in brede zin, door u als (thema) partner of vriend aan de DenkTank te verbinden. Voor meer informatie hierover kunt u contact opnemen met het bureau van Stichting de Nationale DenkTank via info@nationale-denktank.nl.

Brainstormen

Naast gesprekken voeren met middengroepers, hebben de deelnemers hun best gedaan om de problematiek van de middengroep te doorgronden en te structureren tijdens verschillende brainstormsessies.

DEELNEMERS

Aldo Kempen

Master Media Studies
University of Cambridge
a.kempen@nationale-denktank.nl

Amna Mirza

Master International Business
Universiteit van Amsterdam
a.mirza@nationale-denktank.nl

Anne de Zeeuw

Master Architecture Environmental
Design and Interior
Technische Universiteit Delft
a.dezeeuw@nationale-denktank.nl

Bjarny van der Linden

Master Organisaties, Verandering &
Management
Universiteit Utrecht
b.vanderlinden@nationale-denktank.nl

Christien van der Harst

Research Master Geschiedenis
Universiteit van Amsterdam
c.vanderharst@nationale-denktank.nl

Djuanti Tamsma

Master Philosophical Perspectives on
Politics and the Economy
Universiteit Leiden
d.tamsma@nationale-denktank.nl

Floris van der Gronden

Master Applied Physics
Technische Universiteit Delft
f.vandergronden@nationale-denktank.nl

Godelieve Verburg

Master Ondernemingsrecht
Universiteit Leiden
g.verburg@nationale-denktank.nl

Linda Torn

Master Econometrics & Mathematical
Economics
Tilburg University
l.torn@nationale-denktank.nl

Linde van Noord

Bachelor Filosofie, Politicologie en
Economie
Erasmus University College
l.vannoord@nationale-denktank.nl

Marloes Hagens

Master Econometrics and Operations
Research
Vrije Universiteit Amsterdam
m.hagens@nationale-denktank.nl

Olivier Kesber

Master Experimental Physics
Universiteit Utrecht
o.kesber@nationale-denktank.nl

Salo Ooft

PhD Molecular Oncology and
Immunology
Nederlands Kanker Instituut/
Universiteit Utrecht
s.ooft@nationale-denktank.nl

Sam Bogerd

Master Public Administration,
Economics and Governance
Universiteit Leiden
s.bogerd@nationale-denktank.nl

Samet Özcan

Master Business Information
Management
Erasmus Universiteit Rotterdam
s.ozcan@nationale-denktank.nl

Schoutje Schouten

Master Strategic Studies
University of St Andrews
s.schouten@nationale-denktank.nl

Sebastian Lučić

Master Mathematics
Universiteit van Amsterdam
s.lucic@nationale-denktank.nl

Theresa Leimpek

PhD International Conflict
ETH Zürich/Universiteit van
Amsterdam
t.leimpek@nationale-denktank.nl

Thijs de Sterke

Master European Law
Universiteit Utrecht
t.desterke@nationale-denktank.nl

Tim Brinkman

Master Data Science &
Entrepreneurship
Royal Institute of Technology
Stockholm
t.brinkman@nationale-denktank.nl

BRONVERMELDING

Pagina 20: Analyse

Schnabel, P. (2018); Met mij gaat het goed, met ons gaat het slecht.

Van den Berg, C. (2018); Van zuilen naar bubbels, De Hofvijver, Montesquieu Instituut.

De Nationale DenkTank & Motivaction (2020); Survey NDT'20 (N=1219).

Sandel, M (2020); De tirannie van verdienste, over de toekomst van democratie, Ten Have.

Staatscommissie parlementair stelsel (2018); Lage drempels, Hoge dijken.

CBS (2018); Trends in Nederland 2018, Maatschappij - cijfers - onderwijs.

CBS (2020); StatLine: Werkzame beroepsbevolking en beroep.

CBS (2019); StatLine: Werkgelegenheid per sector.

McKinsey Global Institute (2020); Future of Work in Europe.

CBS (2016); Een leven lang leren in Nederland.

TNO (2018); Perspectief op de onderkant van de arbeidsmarkt.

Inspectie der Rijksfinanciën (2020); Ruimte voor wonen: Brede maatschappelijke heroverweging.

Ministerie van BZK (2020); Staat van de Woningmarkt.

NVB Bouw (2019); Bevolking groeit veel sneller dan eerder gedacht. CBS (2020); Statline: Ontwikkeling CAO-lonen.

Pagina 34: Verzeker zzp

Wolters, S. (2020); ZZP'ers lopen de deur plat bij net opgerichte noodloketten, Algemeen Dagblad.

Rijksoverheid (2020); Vragen over de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers, rijksoverheid.nl.

CBS (2020); Zelfstandigen; inkomen, vermogen, kenmerken, cbs.nl.

Ven, H. et al. (2020); Iedere vijfde zzp'er schatte buffer voor de coronacrisis al in als onvoldoende, ESB.

Pagina 38: FIKA

CBS (2020); Ongekende omzetzaling horeca.

NOS (2020); Veel thuiswerken is de nieuwe realiteit, zien de grootste werkgevers.

KiM (2020); Thuiswerken en de coronacrisis, <https://www.kimnet.nl/publicaties/rapporten/2020/08/31/thuiswerken-en-de-coronacrisis>.

CBS (2020); Feiten en cijfers over de horeca, <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2020/15/feiten-en-cijfers-over-de-horeca>.

Pagina 42: Niet Woningcorporatie Ministerie van BZK (2020); Staat van de Woningmarkt.

NVM & VGM NL (2020); Cijfers Q3 2020 huurwoningen, <https://www.nvm.nl/wonen/marktinformatie/huurmarkt>.

Pagina 46: MomentCheck

CBS (2019); StatLine: Aantallen huishoudens per inkomensklasse van het bruto huishoudinkomen.

Nibud (2017); 2,5 miljoen huishoudens hebben te weinig geld achter de hand.

Nibud (2020); Jongeren en schulden.

Aarts, L. et al. (2011); Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid: Kosten en baten van schuldhulpverlening.

CBS (2019); Statline: Huwelijksontbindingen; door echtscheidingen en door overlijden.

Pagina 50: De Nieuwe Polder CBS (2020); StatLine: Werkzame beroepsbevolking en beroep.

Pagina 62: ZelfstandigBerekend CBS (2019); Statline: Werkzame beroepsbevolking; positie in de werkkring.

Samenwerken

Tijdens het traject werkten de deelnemers op de VU samen aan hun analyses, presentaties en oplossingen.

Themapartners van de Nationale DenkTank 2020

APG

APG is een pensioenuitvoerder die in opdracht van een aantal pensioenfondsen het pensioen regelt voor één op de vijf gezinnen in Nederland (ruim 4,7 miljoen mensen). APG verzorgt de pensioenadministratie, pensioencommunicatie, bestuursadvisering en het vermogensbeheer voor deze pensioenfondsen.

Gemeente Amsterdam

De gemeente Amsterdam heeft grote verantwoordelijkheden op het terrein van onder andere werk, jeugd, zorg en wonen. Hierbij spelen onderwerpen zoals onderwijs, gezondheid, diversiteit, anti-discriminatie, jeugdwerkloosheid, armoedebestrijding en schuldhulpverlening.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Het ministerie van BZK maakt zich sterk voor een democratische rechtsstaat, met een slagvaardig bestuur. Ze borgt de kernwaarden van de democratie. BZK staat voor een goed en slagvaardig openbaar bestuur en een overheid waar burgers op kunnen vertrouwen. BZK draagt eraan bij dat burgers kunnen wonen in betaalbare, veilige en energiezuinige woningen in een buurt waar iedereen meetelt en meedoet.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Het ministerie van LNV staat voor duurzaam voedsel, waardevolle natuur en een vitaal platteland. Nederland staat daarbij voor een aantal grote maatschappelijke uitdagingen. De visie 'Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden' beschrijft de verandering die nodig is naar een systeem dat draait om het zorgvuldig omgaan met schaarse grondstoffen.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Het ministerie van SZW werkt aan eerlijk, gezond en veilig werk in Nederland. Iedereen moet de kans krijgen om mee te doen en zich te ontwikkelen. De bewindslieden zijn verantwoordelijk voor o.a. het arbeidsmarktbeleid, het combineren van arbeid en zorg, arbeidsomstandighedenbeleid en inspectie daarop.

Rabobank

De Rabobank is een coöperatieve bank met een missie. Samen met klanten, leden en partners zetten medewerkers van de Rabobank zich in voor een sterkere leefomgeving en voor de grote maatschappelijke uitdagingen van nu. Met als uitgangspunt dat we samen meer bereiken dan alleen.

Structurele partners van Stichting de Nationale DenkTank

Dankwoord

Impact maken doet de Nationale DenkTank niet alleen. De Nationale DenkTank 2020 is op veel verschillende manieren geholpen en ondersteund door een verscheidenheid aan mensen, bedrijven, instellingen en organisaties. De deelnemers willen hen hier graag uitgebreid voor bedanken. De DenkTank is niet mogelijk zonder de inzet van het bestuur, bureau en alumni. Verder zijn wij als deelnemers veel dank verschuldigd aan Anne de Lange, Danny Wagemans en Erik IJzermans die ons intensief hebben begeleid. Daarnaast bedanken we onze structurele partners en themapartners. Ook bedanken we alle sprekers en trainers die ons de afgelopen tijd hebben onderwezen. Ten slotte bedanken wij onze expertdeelnemers Dieke Mooij, Esther van Drunen, Eva Janssen, Jan Paul Hagg, Jeroen Bakker, Jim Koene, Leo Maas, Linde Nijhof, Mirjam van Duin, Natasha Kolbeek en Patrick Metz voor al hun input en energie.

Colofon

© Stichting de Nationale DenkTank

Auteurs: Deelnemers de Nationale DenkTank 2020

Team Eindrapport redactie: Linda Torn, Linde van Noord, Marloes Hagens, Olivier Kesber, Sebastian Lucic, Thijs de Sterke

Hoofdredactie: Bestuur, bureau en begeleiders de Nationale DenkTank 2020

Eindredactie: Roelof Broekman

Grafisch ontwerp: Saaid & Smale, Opmaak: Suuz de Leeuw

Illustraties: Nationale DenkTank 2020 i.s.m. met Saaid & Smale

Fotografie: Ernst de Groot p. 2-3, 6-7 en Nationale DenkTank 2020

Druk: Wilco artbooks, Amersfoort

Dit rapport is te downloaden via: ndt20.nl/eindrapport

ISBN: 978-94-6402-673-3

NUR-code: 740

Stichting de Nationale DenkTank wil met concrete oplossingen maatschappelijke impact realiseren om de Nederlandse samenleving vooruit te helpen. Dit doet zij door een brug te slaan tussen overheid, wetenschap en bedrijfsleven. De stichting organiseert elk jaar een Nationale DenkTank waarvoor getalenteerde, jonge academici met diverse achtergronden worden geselecteerd om zich te buigen over een actueel maatschappelijk probleem, met als doel: innovatieve oplossingen bedenken en realiseren. De Nationale DenkTank 2020 boog zich dit jaar over de vraag: Hoe versterken we welzijn, welvaart en regie voor middengroepen in stad en regio, nu en later.

Vanuit de inzichten die zijn opgedaan door diepgaande analyses, creëerde de Nationale DenkTank 2020 een visie en acht innovatieve, vooruitstrevende en grensverleggende oplossingen die de middengroep in Nederland helpen met hun knelpunten in financiën, wonen, arbeid en hun maatschappelijk onbehagen. De deelnemers werden door experts en ervaringsdeskundigen geholpen om concrete initiatieven, maatschappelijke bewustwording en beleidsveranderingen te ontwikkelen.

